

Het daghement ghegheven teghen den Heere Prince van Orangen.

Bron: Verantwoordinge, verklaringhe ende waerschowinghe mitsgaders eene hertgrondighe begheerte des edelen, lancmoedighen ende hooghgeboren Princen van Oraengien, naar de eerste drukken van 1568 opnieuw uitgegeven en ingeleid door Dra. M.G. Schenk; met een voorwoord van Prof. Dr. A.A. van Schelven en een portret van den prins naar de gravure van H. Goltzius, Amsterdam, 1933, pp. 82-88.

[82]

Philips, by der gratien Gods, Coninck van Castille, van Leon, van Arragon, van Navarre etc. Den eersten van onsen Deurwaerder of Sergant van wapenen hier op versocht, Saluyt: Van wegen onsen lieven ende getrouwen Procureur generael is ons verthoont gheweest, hoe dat Heer Willem van Nassou, Prince van Orangien, van wijlen hoochloflijcker memorien Keyser Caerle den vijfsten, onsen Heere ende Vader (dien God genadich zy) ende van ons van den tijde af van onsen aencomen tot onsen Landen van hertwaertsovere, hadde ontfangen vele eeren ende gunsten, als ghecoren gheweest te hebben voor medebroeder van onser ordre, ghenoeft ende gestelt raet van onsen Rade van Staten ende voort meer versien van vele ende schoone staten, gouvernementen ende officien, te weten van den gouvernementen van Bourgoengien, Hollant, Zelandt ende Utrecht, insghelijcx van een Bende ordinaris van onsen ordinancien boven meer andere groote gunsten, daer uut hy mocht mercken het groot betrouwen, ende estimacie die wy altijd van hem gehadt hadden, waerom hy oock te meer onghelijcx soude ghehadt hebben van hem te voeghen anders dan eenen getrouwen Vassael toebehoorde;

Nochtans de selve Prince cleyne achttinghe genomen hebbende op sijn eere ende den eeden van hulde ende ghetrouwicheyt, die hy hadde gedaen aen Ons als synen Overheere ende ter saken van der Ordre ende van synen voorschreven staten ende diensten, hem soude gestelt hebben thooft, autheur, vorderer, gunstige ende ontfanger van den wederspannigen, rebellen gheconiureerde, opreurighe, muytmakers ende verweerders van der ghemeynder rusten ende welvaert;

landen van herwaertsovere: gewone uitdrukking van Spanjaarden voor de Nederlanden.

ghecoren = gekozen.

ordre = orde van het Gulden Vlies.

[83]

Want also terstont na ons vertreck uut onsen landen van herwaertsover na onsen Rijcke van Spaengien het voornemen van hem ende sommigen anderen gheweest was, in handen te nemen ende te usurperen het geheel bewint ende regiment van onsen voorschreven landen van herwaertsover; soo hadde hy tot dien eynde daer na te wercke geleyt ende voortgesteld vele heymelicke ende schadelijcke practijcken, tot hem selven so verre vergeten te hebben als van te nemen resolutie om de wapenen te aenveerden tegen ons ende ons te sluyten uut onsen voorschreven landen, dwelck hy niet en soude ghelaten hebben te doene, dan by faute van den middel niet ghehadt te hebben;

Doende onder de handt alle officien neffens onse goede ondersaten om haer af te keeren van de affectie ende trouwe, die sy altijd gethoont hebben ons ende onsen voorsaten, ja ooc (dat wel booser ende afgrijselijcker is) onder den mantel ende pretext van der Religien ende by valscher persuasien, dat onse meyninghe was (dwelck sy noyt geweest en is) van de Inquisitie van Spaengien in den selven onsen landen te brenghen;

So dat door sijn verleydinghe ende diergelijcke impressien vele van den selven onsen ondersaten haer souden hebben geroert ende tegen ons gerebelleert;

Sonderlinghe oock, dat de voorschreven Prince soude eerst hebben verleydt, ghecorrumpert ende verweckt eenen grooten deel van den Edeldom, sulcx dat sy hadden ghemaect verbonden, conspiratien ende coniuatien ende daer by ghesworen van malcanderen te beschudden ende sterck te maken tegen ons ende onse ordinancie, die van allen tijden in den selven onsen landen onderhouden ende achtervolcht waren geweest, wesende de vergaderingen tot dien eynde gemaect in sijn eygen huysen, so wel te Breda als in dese onse stadt van Bruessel;

officie = moeite.

achtervolgen = navolgen.

[84]

Ja dat hy oock daer na de voorschreven rebelle hadde ontfangen in sijn beschut ende sauvegarde met belofte van alle bystandt, de welcke oock hen hadden ghestelt in wapenen teghen ons in verscheyden plaetsen te velde;

Dat oock de voorschreven Prince hadde gheraden ende bygestaen den Heere van Brederode, hoeft van de rebellen voorschreven om te stercken de stadt van Vyanen tegen ons, hem hebbende gedoocht het inschrijven van volck van wapenen in onser stadt van Antwerpen, ten wel weten ende aensien van eenen yegelijcken (contrarie den claren ordonnancien alsdoen nieuwelijck ghemaect ende ghepubliceert) ende het schepen der selver na de voorschreven stadt van Vyanen met alderhande munitie van oorloghe; versiene oock den selven van Brederode van sommige stucken gheschuts;

Daer toe gevoecht dat de voorschreven Prince hadde verboden sommigen van onsen steden ende plaetsen van geen garnisoen te ontfangen van onsent weggen ende onder andere in onsen lande van Zeelant, aldaer hy hadde gesonden volck expres om dat inne te nemen ende daer door ons uut te sluyten ende te beletten onse passaige ter zee;

Ende dat de voorschreven Prince ghesonden zijnde in onse voorschreven stadt van Antwerpen om te stillen de troublen ende opruericheden des volcx, soude in der selver stadt uut sijn eyghen autoriteyt ende buyten synen last toegelaten ende gheaccordeert hebben de geheele oeffeninghe van allen secten sonder onderscheydt ende den Sectarisen geconsenteert het bouwen van vele kercken ende Consistorien, die ooc metter daet zijn gemaect, waer uut ghevolcht zijn de inconuenienten ende dangieren, die elck weet;

Ghedooghende oock, dat men dede lichtunghen, vergaderingen ende Collecten van Penninghen, die daer na souden gheemployeert zijn tot betalinghe van den onthoudinghen ende soudyen der voorschreven lieden van oorloghen;

[85]

Doende voort meer andere acten, die onse voorschreven Procureur in tijden ende wijlen breedere sal verclaren ende doen blijcken, ist noot; alle gader tenderende tot synen voorschreven voornemen ende om door dien middel te usurperen op onse voorschreven landen ende na hem te nemen de autoriteyt, die ons alleen toebehoort, het welcke notoorlijc ware CRIMEN LESAE MAJESTATIS, niet verdrachtbaer onder dissimilatie, maer verdienende straffe ende exemplare iusticie, so hy seyde, versoeckende, dat onse beliefte zy hem te gunnen provisie criminelle in sulcken saken dienende teghen den voorschreven Prince van Orangen met clause van autorisatien;

WAEROM SO IST, dat wy dese saken overghemerckt U BEVELEN ende committeren by desen, dat ghy ten versoecke van onsen voorschreven Raet ende Procureur generael, verthoonder ende met alsulcken hulpe ende bystant, als ghy sult vinden behoorende, VANGT ENDE GRYPT BY DEN HALSE den voorschreven Prince van Orangen, waer dat ghy den selven in den voorschreven onsen landen van herwaertsovere sult connen vinden, ENDE DEN SELVEN VOERT ENDE GELEYDT onder vaste ende sekere bewaernisse in der ghevanckenissen van onsen Hove, in onser voorschreven stadt van Bruessel om te recht te staen voor onsen seel lieven ende seer getrouwen Neve ende Ridder van onser Ordre, voor ons Gouverneur ende Capitaine generael van onsen voorschreven landen van herwaertsovere, den Hertoghe van Alba, Marquis van Cozia etc., daer toe by ons specialick ghecommitteert; ENDE TE ONTFANGEN straffe ende correctie van den voorschreven syne feyten, delicten ende conspiracien na gheleghentheyte der selver ende gelijck na recht ende redene in sulcken sake sal bevonden worden behoorende.

verdrachtbaer = in overeenstemming met.

exemplare = voorbeeldige.

provisie criminelle = strafrechtelijke voorziening.

clause = bepaling.

[86]

Ende so verre ghy den selven niet en CONDT VANGHEN noch aentasten, DAECHT ende roept hem by edicte ende openbare voortroepinge op de pene van den eeuwigen ban ende verbeurte van goede TE COMPAREREN in persoone binnen dry vijftien dagen, naestcomende van den welcken ghy Hem sult assigneren; d' eerste vijftien dagen voor den eersten dach; d' andere vijftien dagen voor den tweeden dach; ende de derde vijftien daghen voor den lesten ende peremptoiren dach van rechte, sonder anderen te verwachten; VOOR ONSEN VOORSCHREVEN NEVE, den Hertoghe van Alba in onser voorschreven stadt van Bruessel ofte in alsulcke andere plaetse, als hy als dan in den voorschreven onsen landen van herwaertsovere wesen zal OM TE antwoorden op alsulcke eynden ende conclusien, als de voorschreven onse Procureur generael teghen hem sal willen nemen ende kiezen, mits den voorseyden feyten ende anderen, die hy ten daghe dienende tot synen laste sal willen proponeren ende by brenghen ende voort te procederen ende sien ordonneren, soo behooren sal, Hem waerschouwende, dat so verre hy niet en coemt ten eersten, tweeden noch derden ende lesten vijftien daghen MEN IN SIJNDER ABSENCIEN SAL PROCEDEREN, gelijck in sulcken saken sal behooren ende ten selve dage behoorlijck certificerende onsen voorschreven Neve, den Hertoghe van Alba, tghene ghy gedaen sult hebben, DEN WELCKEN WY BEVELEN ende mits den

redenen voorschreven specialijck committeren, dat hy partijen, die gehoort, DOE ENDE ADMINISTRERE goet cort recht ende Iusticie, soo in gelijcken saken behoort ENDE DAT HY, in ghevalle van defaute ende contumacie des voorschreven Princen van Orangen, VOORTSVARE totter verclaringhe

pene = straffe.

assigneren = dagvaarden.

peremptoir = onherroepelijk uiterste.

mits = wegens.

defaute = niet verschijnen.

contumacie = verstek.

[87]

van den voorschreven ban ende declaratie van der voorschreven confiscatien ende andersins soo hy na recht ende redene, in sulcken saken sal vinden behoorende. ENDE VAN TSELVE TE DOENE, geven wy U volle macht, autoriteyt ende sonderlinghe bevel;

ORDINERENDE ende bevelende allen onsen Iusticiers, Officiers ende Ondersaten, dat sy u, tselve doende, ernstelijck verstaen ende obedieren ende u gheven Raedt, hulpe, bystant ende gevanckenisse, eest, noot, ende sy des van u versocht worden:

WANT ONS ALSO BELIEFT.

Ende want de voorschreven Prince van Orangen (soo wy verstaen) hem heeft vertrocken ende gheabsenteert uut onsen voorschreven Landen, SO WILLEN WY in dien ghevalle; dat het voorschreven Daghement ende exploit, dwelck by u ghedaen sal worden by edicte ende openbare uitroepinge opte ballien van onsen voorschreven Hove in dese voorschreven stadt van Bruessel, plackende opte poorten van den selven Hove Copie van desen teghenwoordighen, mitsgaders van uwen exploicte ende doende de insinuatie ter lester woonsteden des voorschreven Prince van Orangen in desen onsen Landen ende oock plackende gelijcke Copien opte Kerckdeuren ende portalen van der principaelster Kercken aldaer, OP DAT HY DES GHEEN IGNORANCIE EN CAN PRETENDEREN, zy van sulcker cracht, macht ende weerden als oft het ghedaen waer aen den persoon van den voorschreven Prince van Orangen. Ende voor sulcx hebben wy het voorschreven Dagement ende exploit geautoriseert ende autoriseren by dese tegenwoordighe. Ende want andere zijn gecommiteert om te procederen totter opteekeninge der goeden des voorschreven van Orangen, so en sult ghy u des niet moeyen.

Ghegeven in onser voorschreven stadt van Bruessel den

insinuatie = ambtelijke aanzegging.

[88]

19. dach van Januario int Jaer ons Heeren duysent, vijfhondert sevenentsestich van onsen Rijcken te weten van Spaengien, Sicilien etc. het derthienste, ende van Naples etc. het vijfthienste. Onder stontd gheschreven: aldus By den Coninck Ende gheteekent: Mesdach ende beseghelt met rooden wasse op enckelen steerte.

op enckelen steerte = met het zegel aan één lint hangend.

OCR-scan en controle: Dr G.W. Drost.